

MÉLTÓSÁG ÉS MÉLTATLANSÁG EGY JOGÁLLAMBAN

A diszkriminációról alkotott népszerű és leegyszerűsítő elképzelések az áldozatnak a népmesék legkisebb királyfiának büszke ártatlanságát tulajdonítják. E felfogás szerint a szexuális kisebbséghez tartozók munkahelyről való jogtalan elbocsátása úgy történik, hogy amikor az alkalmazotról főnöke megtudja szexuális irányultságát, másnap az ajtóban közli vele, hiába jött. Céljainkkal szimpatizáló újságírók azonnal felajánlják segítségüket, az előítéletes főnök dadog a kamerák előtt, s a közvélemény az üldözött kisebbségi mellé áll. A mítoszbe-
li alkalmazott persze bírósághoz is fordul, s a Munka törvénykönyve 5. §-ára hivatkozik: „A munkaviszonnnyal kapcsolatosan tilos hátrányos megkülönböztetést alkalmazni (...) a munkaviszonnnyal össze nem függő körülmény miatt.” A bíróság megállapítja a munkaviszony megszüntetésének jogellenességét, és kártalanítja a diszkriminált alkalmazot-
tat.

Mindez olyan szép, csodálkozunk is kéne, ha így lenne. De nincs így.

A munkáltatók ismerik a törvényt, és pontosan érzik, melyik alkalmazott lenne hajlandó bírósághoz fordulni, s melyik fél. Évente több olyan esetről van tudomásunk, amikor a munkáltató minden valódi indok nélkül elbocsátja homoszexuális, leszbikus, biszexuális, transzszexuális alkalmazottját. Van, hogy egyenesen megmondják, „buzikra

itt nincs szükség”, máskor „vállalatunk imázsával összeegyeztethetetlen” az alkalmazott melegsége, de az is többször előfordult, hogy az alkalmazott „coming out”-ja után, vagyis az után, hogy felhagyott vonzalmi titkolásával, egy-két nappal tartottak „átszervezést”. 1999-ben egyik ügyfelünk még olyan esetről is beszámolt, ahol a munkáltató magáncélú telefonhívásának rögzítése és lehallgatása útján szerzett tudomást alkalmazottja szexuális érdeklődéséről.

1997 óta működik a Habeas Corpus Munkacsoport ingyenes jogsegélyszolgálat. Eddig túlnyomórészt szexuális kisebbséghez tartozók fordultak hozzánk, mivel szolgálatunkat elsősorban számukra hirdettük. Ügyfeleink között föltűnően alacsony a nők aránya. Ez sejtéseink szerint nem a meleg nők nagyobb jogbiztonságából adódik, hanem a leszbikus és biszexuális nőknek a férfiakénál erősebb elszigeteltségéből. A leszbikus nőknek nincs médiuma (az egyetlen meleg lap sem érzékeny a problémákra, hagyományos férfinyelvezeten íródik), gyér az informális hálózatuk, egyetlen szervezetük 1999-ben alakult. Jellegzetes, hogy a hozzánk forduló leszbikusok problémái között nagy arányban fordul elő olyan hátrány, ami tulajdonképpen nőként éri őket, s nem is leszbikusként (például szexuális zaklatás). A HCM általában akkor vállal tanácsadást, illetve biztosít jogi képviseletet, amikor a testtel és a magánélettel kapcsolatos önrendelkezési jogokat megsértik. Nemcsak az állam önkényes beavatkozásai ellen kívánunk föllépni, a munkáltatók, vállalkozások, magánszemélyek, sőt családtagok jogsértő cselekményei esetén is segítséget nyújtunk ügyfeleinknek. Olyan esetben is helyét látjuk fellépésünknek, amikor ügyfelünket diszkriminatív törvény, a Büntető törvénykönyv 199. §-a („természet elleni fajtalanság”) alapján állítják bíróság elé, függetlenül attól, hogy védencünk cselekményének megítélésünk szerint is büntetendőnek kellene-e lennie. A hatályos magyarországi jog nem minden esetben alkalmas az ügyfeleinket érő méltatlan hátrányok orvoslására. Többször tapasztaltuk, hogy bár a törvények elvben lehetőséget adnak a jogsérelem orvoslására, a bíróságok kereseteink alapos cáfolata nélkül, talán előítéletek hatása alatt hozzák meg a jogsértést fenntartó ítéleteiket.

Nos, ezek azok az esetek, amelyeket nem tudunk jogi útra terelni, amelyekből nincs sem látványos, sem semmilyen per. A megkülönböztetett alkalmazottak nem bátor királyfik, hanem szorongó, önmaguk elfogadásával küszködő kisebbségiek. Szexualitásukat kínosnak érzik, olyannyira, hogy amíg csak lehet, kerülnek a „leszbikus”, „homoszexuális” stb szavak kiejtését – jogsegélyünk munkatársai előtt is. El sem tudják képzelni, hogy bírósági tárgyalóteremben felállva jelentsék ki, „tisztelt bíróság, engem azért rúgtak ki, mert meleg vagyok”. Elmondják panaszukat barátjuknak, a Habeas Corpus jogsegélynek vagy a Meleg Háttér lelki segélyszolgálatnak telefonon, majd néhány nap elteltével minden biztatás ellenére megtörnek, aláírják a munkaviszony közös megegyezéssel való megszüntetését, nem követelik a munkáltatótól

jogaik tiszteletben tartását sem szóban, sem írásban, nem tesznek hivatalos panaszt a munkaügyi felügye-
léséghez, nem fordulnak bírósághoz. Nem akarnak hírességek lenni – mondják –, s főleg nem szexuális irányultságuk folytán. Nem bíznak a zárt tárgyalás-
ban. Úgy érzik, ha nekiállnának pereskedni, aligha találnának új munkahelyet. A régít pedig, ahol így el-
bántak velük, megutálták. Szégyenkezve állnak neki új munkát találni, sérelmeiket inkább maguk, mint a főnök ellen fordítják. Meghasonlanak, depresszió-
sak, alkoholbetegek lesznek, öngyilkosságot kísérel-
nek meg. Nemegyszer még meleg szerveződések vez-
ető aktivistái is inkább választják ezt, mint hogy problémáikat a jogok nyelvére fordítsák.

Két esetet ismerek, amelyben a szexuális kisebbséghez tartozó személy, egy speciális képzettségű tanár, valamint egy rendőr, elbocsátása ellen bírósághoz fordult, mindketten eredeti állásukat szerették volna megtartani. A tanár esete még a Habeas Corpus Munkacsoport megalakulása előtt történt, s nem vet-
tünk részt benne, ezért ezt példaként, csak röviden ismertetem. Az elbocsátás ürügyéül az szolgálta, hogy a tanár nem engedelmességet az igazgató azon felszólításának, fűjjon meg egy alkoholszondát – csak úgy. Sem az igazgató, sem a jelen lévő kollégák nem állították, hogy a tanár viselkedése azt a gyanút éb-
resztette volna, hogy részeg. A per nem a hátrányos

megkülönböztetés miatt indult, jogilag pusztán az volt a tárgya, köteles-e a tanár szondát fűjni, s elbo-
csátható-e, ha megtagadja ezt. A tanár azt mondta, vállalja peres ügye nyilvánosságát, ám ügyét maga sem szerette volna kisebbségi voltával összefüggés-
ben lévőnek látni; arra nem akart előttünk sem utal-
ni. A bíróság visszahelyezte állásába, a per mentes volt a diszkriminációs diskurzustól. Megkértem egy újságíró, „tolerancia”, másság tisztelete” és hasonló címen többszörös kitüntetés-birtokost, ismerkedjen meg a részletekkel. Ezt meg is tette, s úgy látta, ez egy hétköznapi munkaügyi per, nem érdemes megír-
ni.

Az alábbiakban két ügyet ismertetek. A homosze-
xuális rendőr elbocsátását, s egy bűnügyet, ahol vi-
szont az egyik elítélt a Nemzetbiztonsági Hivatal hi-
vatásos tisztje. Mindkét ügy középpontjában egy sze-
xuális kisebbségi személy jogainak megsértése állt, s az ítéleteknek arra is válaszolniuk kellett, mit jelent fegyveres szervezetben méltónak lenni a hivatásos szolgálatra. Úgy tűnik, az erőszak-szervezetbeli hiva-
táshoz jobb ajánlólevél egy erőszakos bűncselekmény elkövetése, mint a kisebbséghez tartozás. Az ügyek elemzése arra is utal, a bíróságok feltűnően kerülték, hogy kiálljanak a szexuális kisebbséghez tartozó ügy-
felek elemi jogai mellett.

...-i Munkaügyi Bíróság

.../1997/...

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A ... Munkaügyi Bíróság dr. ... (...) ügyvéd által képviselt XY. (...) felperesnek - dr. ... jogi előadó által képviselt ... Megyei rendőrfőkapitányság (...) alperes ellen – szolgálati jogviszony megszüntetése jogellenességének megállapítása iránt indított perében meghozta a következő

ÍTÉLETET:

A bíróság a keresetet elutasítja.

Az ítélet ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül a ... Megyei Bírósághoz címzett, de a ... Munkaügyi Bíróságon 3 példányban benyújtandó fellebbezésnek van helye.

A felek a fellebbezési határidő lejárta előtt előterjesztett közös kérelmükben a fellebbezés tárgyaláson kívüli elbírálását kérhetik.

Amennyiben pedig a fellebbezés tárgyaláson kívül volna elbírálható, a fellebbező fél tárgyalás tartását kérheti.

INDOKOLÁS:

A bíróság a becsatolt iratok tartalma, felperes személyes előadása, VW. <1.sz. tanú>, ... <2.sz. tanú> tanúk vallomása, valamint a ... Megyei Ügyészségi Nyomozóhivatal .../1996. számú iratainak tartalma alapján az alábbi tényállást állapította meg:

Felperes 1991. ...-én létesített hivatásos szolgálati jogvi-

szonyt az alperessel. Felperes munkaköre járőrvezető volt. Felperes 1996. október 19. napján nem volt szolgálatban, napját VW. rendőr főtörzsőrmesterrel töltötte, aki ezt a napot megelőzően 24 órás szolgálatra volt beosztva. Felperes és VW. a nap folyamán italoztak és gépkocsival járták a várost.

A felperes és VW. által használt Polski Fiat 1500 típusú, ... forgalmi rendszámú gépkocsira 16 óra 40-kor a szolgálatban lévő ... <2.sz. tanú> rendőr főtörzsőrmester figyelt fel ...-n, a ... utca végénél lévő bozotos területen. ... <2.sz. tanú> és ... <3.sz. tanú> látták, amint VW. a gépkocsi jobb oldali első ülésén hanyatt fekszik, és XY. vele fajtalanodik, miközben mindkettőjük alsóteste meztelen.

A munkáltató az eseményekről tudomást szerezve október 20-án meghallgatásokat tartott, amikor is VW. azt jelentette, hogy felperes vele a tudta és beleegyezése nélkül fajtalanzkodott.

1996. október 21-én a városi rendőrkapitány feljelentést tett a ... Megyei Ügyészségi Nyomozóhivatalnál felperessel szemben ittas járművezetés vétsége és természet elleni fajtalanság büntetnének elkövetése miatt. <Az ítéletben elírás van. A feljelentést természet elleni erőszakos fajtalanság miatt tették.>

Az Ügyészségi Nyomozóhivatal az 1996. december 10. napján hozott határozatával a nyomozást megszüntette, te-

AZ ELBOCSÁTOTT RENDŐR

E.R. egy vidéki város kapitányságán dolgozott. Kedélyes alkatú, szorgos, ambíciózus volt, saját elmondása szerint jelentéseket is ügyesen tudott írni. A ranglétrán gyorsan haladt fölfelé. Elbocsátásakor, 1996-ban hatodik éve volt rendőr, zászlós rendfokozatban. Egy őszi délután, október 19-én barátjával, F.B.-vel, aki szintén helybeli rendőr volt, szabadidejükben annak a vidéki városnak a szélén, ahol szolgáltak, egy kietlen bokros területen egyikük civil autójában szexuális játékot folytattak. A környék olyan környék hírében állt, ahova a lakástalan szerelmesek és „félrelépők” szokása kiautókázní. Valószínűleg ezért lett kíváncsi egy arra járó harmadik rendőr, aki messziről felismerte E.R. autóját. Odalopakodott meglesni, mit csinál E.R. a kocsiban. A látottakat adó-vevőjén jelentette a központnak, és kérte, jöjjön még egy rendőr. Az „erősítés” megérkezéssel meglepték az autóban mit sem sejtve orális szexet folytató férfpárt.

Az ügy egyik fázisában sem tisztázódott, vajon milyen rendőri feladatot látott el e két rendőr a pár megfigyelésével és megzavarásával. Félreeső közterületen szexuális aktust folytatni se nem bűncselekmény, se nem szabálysértés. Leselkedés helyett miért nem a munkájukat végezték? Az iratok egyszerűen csak tanúknak nevezik őket, holott ők akkor szolgálatos

rendőrök voltak. (A közerkölcs megsértése nevű szabálysértés is csak akkor jöhetne számításba, ha nyilvánosan folytatják a közerkölcsbe ütköző magatartást. Itt pedig mindaddig nem akadt egyetlen szemtanú sem, míg a szolgálatban lévő rendőrök oda nem akartak menni: Ha nem mennének oda, nem is lenne okuk rá. A bíróság egy ilyesféle logikai csapdába bele is ment – majd látni fogjuk.)

F.B. rendkívül kínosnak érezte, hogy rajtakapták E.R.-rel, ezért a kapitány általi másnapi kihallgatáson (melynek szintén nem derült ki a jogalapja) azt állította, annyira ittas volt, hogy E.R. tudtán és akaratán kívül folytatott vele szexuális aktust. A kapitányság vezető rendőr ezért E.R.-t följelentette az ügyészségi nyomozóhivatalnál a Btk. 200. §-ába ütköző „természet elleni erőszakos fajtalanság” címén.

Ez a § a nemi erőszak azon esete, amikor a tettes és a sértett ugyanahhoz a nemhez tartozik. Míg azonban a sértettől különböző nemű elkövető csak magánindítványra büntetendő, az azonos nemű általi erőszak hivatalból üldözendő. Így tehetett a kapitány feljelentést. E sorok írója 1996 márciusában kérte az Alkotmánybíróságtól e különbségtétel alkotmányellenességének kimondását – mindmáig hiába. Mellesleg szerintem az sem alapozza meg a rendőr „tanúk” intézkedését, hogy utóbb e bűncselekmény gyanúja merült föl: hiszen a cselekmény idején semmilyen

kinttellel arra, hogy nem volt megállapítható az orvosszakértői vélemények alapján, hogy VW. védekezésre képtelen állapotban volt a cselekmény elkövetésekor.

A városi rendőrkapitányság vezetője – mint a munkáltatói jogkör gyakorlója – 1996. október 22. napján felperes hivatásos szolgálati jogviszonyát elbocsátással megszüntette az 1994. évi XXXIV. törvény 7. § (2) bekezdésére és az 1996. évi XLIII. törvény 149. §-ára hivatkozással, utalva a 11/1992. sz. B.M. rendelet 1. § (2) bekezdésére, 1996. október 31-i hatállyal.

Az elbocsátás indoka az volt, hogy felperes a hivatásos szolgálatra méltatlanná vált, tekintve, hogy 1996. október 19-én 16 óra 40 perckor a ..., ... utcai elhagyatott, bokros területen felperes VW. akaratnyilvánításra képtelen állapotát kihasználva fajtalankodott vele.

Felperes ezzel megvalósította a Btk. 200. § (1) bekezdés II. fordulatával meghatározott természet elleni erőszakos fajtalanságot, ezért határozott a kapitányság vezető a szolgálati jogviszony megszüntetéséről.

Felperes szolgálati jogviszonyának megszüntetésekor havi 41.764.- Ft illetményre volt jogosult, illetménye – amennyiben szolgálati jogviszonya nem kerül megszüntetésre – 1997 január 1-től 51.828.- Ft lett volna.

Felperes albérlési hozzájárulás címén havi 10.625.- Ft-ot kapott munkáltatójától, és 13. havi illetmény címén

34.803.- Ft-ot kapott kézhez. A teljes összeg 51.828.- Ft lett volna. Valamennyi alperesi dolgozó 1996. decemberében jutalmat kapott, amelynek összege felperes tekintetében 31.323.- Ft lett volna. Felperes 1997 ... napján munkaviszonyt létesített a ... társasággal, biztonsági ór munkakörben, az órábérére 110.- Ft.

Felperes keresetében kérte, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy alperes a szolgálati jogviszonyát jogellenesen szüntette meg, tekintettel arra, hogy a megszüntető okiratban írt bűncselekményt nem követte el.

Felperes kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest 1996. november és december hónapjaira 41.764.- Ft/hó elmaradt illetmény megtérítésére, majd 1997. január 1-től ugyanezen a jogcímen 51.828.- Ft-ot igényelt havonta, amelybe kérte beszámítani a munkaviszonya keretében megszerzett jövedelmét. Albérlési hozzájárulás címén felperes havi 10.625.- Ft-ot igényelt 1996 novemberétől, míg jutalomként 31.323.- Ft-ot.

Felperes a 13. havi illetményének mértékét 51.828.- Ft-ban kérte megállapítani, és az általa megkapott 34.803.- Ft és a teljes összeg közti különbséget megtérítésére is kérte kötelezni az alperest. Felperes perkiöltséget igényelt. Felperes keresete jogalapjaként előadta, hogy a szolgálati törvény pontosan meghatározza, hogy mely esetekben élhet a munkáltató felmentéssel méltatlanná válás címén, és ezek a

forrásból nem tudhatták, hogy az autóban ittas ember van, és ezért bűncselekmény történhet. Máskülönben bármely szerelmeskedő párhoz beronthatnának a rendőrök ellenőrizni, nem magatehetetlenül részeg-e a partnerek egyike.

A rendőrkapitányság vezetője a negyedik napon, október 22-én, a nyomozás eredményét meg sem várva egy „Értesítés” elnevezésű iratban közölte E.R.-rel szolgálati jogviszonyának „elbocsátással” történő megszüntetését. (Az elbocsátás kifejezés egy korábbi, az események idejére már hatálytalanított jogszabályban szerepel, a hatályos 1996. évi XLIII. törvény – a továbbiakban: szolgálati törvény – nem ismeri az elbocsátás fogalmát, csak az úgynevezett felmentést.) Az „elbocsátás” alapjául az „értesítés” a szolgálati törvény 149. §-ára hivatkozik, továbbá arra, hogy E.R. a szolgálatra méltatlanná vált, végül a rendőrségi törvény ama rendelkezésére, mely szerint a rendőrnek jó hírnévvel kell rendelkeznie. Az „értesítés” indoklásképp az ártatlanság vélelmének fittyet hányva azt közli, hogy E.R. az autóban folytatott aktussal elkövette a Btk. 200. §-ába ütköző természet elleni erőszakos fajtalaniságot.

A szolgálati törvény hivatkozott 149. §-a arról rendelkezik, mit lehet tenni, ha a hivatásos állomány tagja a szolgálati viszonytal össze nem függő bűncselek-

mény gyanújába kerül. Az (1) bekezdés szerint a tag beosztásából fölfüggeszthető, a (3) bekezdés szerint pedig: „Ha a hivatásos állomány tagja a terhére rótt bűncselekmény elkövetését a nyomozás során beismerte, vagy tetten érték, és megfelelő bizonyítékok állnak rendelkezésre, az állományilletékes parancsnok a büntetőeljárás jogerős befejezése előtt is megvizsgálhatja, hogy a méltatlanná válás feltételei nem állnak-e fenn.”

E.R. a „természet elleni erőszakos fajtalaniságot” nem ismerte be, a tettenérés esete pedig csak a „megfelelő bizonyítékok” mellett lett volna alkalmazható. Az ügyészségi nyomozók azonban néhány újabb meghallgatás után, december 10-én tisztázták, hogy az F.B. által elfogyasztott alkohol mennyisége (három kupica) nem volt oly sok, hogy akaratnyilvánításra képtelen állapotba kerülhetett volna tőle, így megszüntették az ugyanannyi alkoholt ivott E.R. elleni büntetőeljárást. Csak hát a kapitány már októberben megállapította a bűncselekményt, s a méltatlanná válást!

A szolgálati törvény 56. § (2) bekezdése szerint: „A hivatásos állomány tagjának a szolgálati viszonyát felmentéssel meg kell szüntetni, ha (...) a hivatásos szolgálatra méltatlanná vált.” A (6) bekezdés kimondja: „A hivatásos szolgálatra méltatlan az:

törvényben meghatározott feltételek esetében nem forogtak fenn, ezért szolgálati viszonyának megszüntetése jogellenes.

Alperes a kereset elutasítását kérte arra való hivatkozással, hogy a rendőrségről szóló törvény 7. § (2) és (3) bekezdése megköveteli, hogy a rendőr a szolgálati jogviszony létesítésekor, illetve a szolgálati jogviszony fennállta alatt rendelkezzen a jó hírnévvel. Felperes cselekményével a saját, illetve munkáltatója jó hírnevét rontotta, ezért a szolgálatra méltatlanná vált. Alperes perköltséget nem igényelt.

Felperes keresete az alábbiak szerint alaptalan:

A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény 56. § (2) bekezdés b.) pontja szerint a hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonyát felmentéssel meg kell szüntetni, ha a hivatásos szolgálatra méltatlanná vált.

A törvény 56. § (6) bekezdése kimondja, hogy a hivatásos szolgálatra méltatlan az

a.) akit jogerősen végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, kivéve, ha a bíróság katonai fogdában rendelte azt végrehajtani,

b.) akit a bíróság jogerősen felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt, és előzetesen nem mentesített a büntetett előlethez fűződő hátrányok alól,

c.) aki szolgálaton kívüli magatartásával a fegyveres szerv működéséhez szükséges közbizalom fenntartását súlyosan veszélyezteti.

A törvény 56. § (8) bekezdése szerint a munkáltatói jogkört gyakorló előljáró felmentését köteles megindokolni, ebből világosan ki kell tűnnie, hogy a felmentés indoka valós és okszerű.

A törvény 57. § (2) bekezdése szerint a hivatásos szolgálatra méltatlanná vált személy szolgálati viszonya felmentési idő nélkül szüntethető meg.

A munkáltató felperes szolgálati jogviszonyát arra való hivatkozással szüntette meg, hogy felperes a hivatásos szolgálatra méltatlanná vált. A jogviszony megszüntetését kimondó határozat indoklása tartalmazza, hogy felperes 1996. október 19-én ...-en a ... utcai elhagyott, bokros területen VW. akaratnyilvánításra képtelen állapotát kihasználva fajtalanzkodott vele.

Az ügyészségi nyomozóhivatal által végzett nyomozás eredményeként a nyomozóhatóság megállapította, hogy VW. nem volt akaratnyilvánításra képtelen állapotban, így felperes a terhére rótt bűncselekményt nem követte el.

Ugyanakkor felperes maga is elismerte, hogy az elbocsátást kimondó okiratban megjelölt napon VW.-vel közterületen szexuális kapcsolatot létesített. Felperes arra hivatkozott, hogy a cselekményével nem kelthetett közfelháborodást, tekintve, hogy a város elhagyott területén fajtalankodtak.

A bíróság álláspontja szerint méltatlan az a hivatásos szolgálatra, aki közterületen nappal szexuális kapcsolatot

a) akit jogerősen végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, kivéve, ha a bíróság katonai fogdában rendelte azt végrehajtani;

b) akit a bíróság jogerősen felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt és előzetesen nem mentesített a büntetett előlélethez fűződő hátrányok alól;

c) aki szolgálaton kívüli magatartásával a fegyveres szerv működéséhez szükséges közbizalom fenntartását súlyosan veszélyezteti.”

Az „elbocsátást” közlő „értésítés” nem hivatkozik az 56. §-ra, és azt sem jelöli meg, hogy az 56. § (6) bekezdésének mely pontjára alapítja a kapitány a méltatlanná válás megállapítását. Mellesleg nehéz is értelmezni a szolgálati törvény idevágó rendelkezéseit: a fent idézett 149. § (3) bekezdés szerint a parancsnok a büntetőeljárás jogerős befejezése előtt megvizsgálhatja, nem áll-e fenn a méltatlanság; a méltatlanság első két feltétele pedig az 56. § (6) szerint az, hogy már legyen jogerős ítélet. Talán arról van szó, hogy a büntetőeljárás jogerős befejezése nélkül csak az 56. § (6) c) pontja alapján lehet a méltatlanságot megállapítani.

Az egyik törvény szerint tehát a rendőrnek jó hírnévvel kell rendelkeznie, de a másik törvény szerint a rendőrt felmenteni csak akkor lehet, ha „szolgálaton kívüli magatartásával a fegyveres szerv működé-

séhez szükséges közbizalom fenntartását súlyosan veszélyezteti”. E két feltétel nem esik egybe, lehet, hogy egy ponyvaregényeket író rendőrnek nincs jó hírneve, viszont írói munkásságára nem lehet mondanivaló, hogy veszélyeztetné a rendőrségbe vetett közbizalmat. És fordítva, egy kényszervallatást elkövető rendőr veszélyezteti a rendőrség törvényes működésébe vetett közbizalmat (persze nem tudni, a „törvényes” egybeesik-e a „működéshez szükséges”-sel), ám lehet, hogy a közvélemény szemében erény a kényszervallatás alkalmazása. (És valóban nem is bocsátanak el minden kényszervallató rendőrt.)

E.R. egy helyi ügyvéd segítségével a munkaügyi bírósághoz fordult az „elbocsátást” jogellenességét állítva. Az elsőfokú munkaügyi bíróság ítélete a keresetet elutasította. Az ítélet indokolása „megjegyzí”, hogy az elbocsátásról hozott határozat tévesen hivatkozik a szolgálati törvényre és a bűncselekmény elkövetésére. Az ítélet vélhetően ezért óvakodik attól, hogy az elbocsátást jogszerűnek vagy legalább „nem jogellenesnek” nevezze, holott a szolgálati törvény 197. § (1) bekezdése szerint ezt kellett volna vizsgálnia: „A bíróság a szolgálati viszonynak felmentéssel történő megszüntetéséről hozott határozatot hatályon kívül helyezi, ha az felmentési tilalomba ütközik, vagy egyébként jogellenes.”

létesít, függetlenül attól, hogy az a kapcsolat homoszexuális vagy heteroszexuális jellegű.

Helytelen a felperes azon hivatkozása, hogy cselekménye közfelháborodást nem válthatott ki, és azt senki nem láthatta, tekintve, hogy munkatársai közül ... <2.sz. tanú> és ... <3.sz. tanú> látta a történeteket. Mint ahogy arra a munkáltató helyesen hivatkozott, a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 7. § (2) és (3) bekezdése szerint a rendőrnek nem csak a szolgálati jogviszony létesítésekor, hanem annak fennállta alatt is rendelkeznie kell a jó hírnévvel.

A bíróság álláspontja szerint mind felperes jó hírnevét, mind pedig munkáltatója jó hírnevét sérti az, ha egy rendőr – habár szolgálaton kívül - közterületen fajtalanokodik. Mivel a bíróság álláspontja szerint felperes ezen magatartása a fegyveres szerv működéséhez szükséges közbizalom fenntartását súlyosan veszélyezteti, ezért helye volt a szolgálati jogviszonyának méltatlanság címén történő megszüntetéséhez.

Megjegyzí ugyanakkor a bíróság, hogy a jogviszonyt megszüntető határozat tévesen hivatkozik a szolgálati törvény 149. §-ára, tekintve, hogy felperes bűncselekményt magatartásával nem valósított meg, annak elkövetését nem ismerte be és nem is érték tetten, tekintve, hogy VW. akaratnyilvánításra képtelen állapotának megítélése szakértői kérdés volt.

Összefoglalóan megállapította a bíróság, hogy habár felperes a szolgálati jogviszonyának megszüntetéséről rendelkező okirat indokolásában feltüntetett bűncselekményt nem követte el, de az indokolás – tekintve, hogy tartalmazza azokat a körülményeket, amelyek a méltatlanná váláshoz vezetnek - megfelel a törvényi követelményeknek és alkalmas a szolgálati jogviszony megszüntetésére.

Ezért határozott a bíróság a rendelkező részben foglaltak szerint.

Jogalap hiányában felperes anyagi követeléseinek teljesítésére sem volt mód. Alperes perköltséget nem igényelt, ezért arról a bíróságnak rendelkeznie nem kellett. A 6/1986. (VI.26.) IM. rendelet 3. § (3) bekezdése értelmében az első fokú eljárási illeték a Magyar Állam terhén marad. A fellebbezési jogról való tájékoztatás a Pp. 220. § (3) bekezdésén és a Pp. 256/A. § (1) bekezdésén alapul.

..., 1997. május 29.

dr. ... sk.

a tanács elnöke

... sk. ... sk.

népi ülnökök

A bíróság ehelyett azt írta, az eredeti elbocsátás „alkalmas a szolgálati viszony megszüntetésére”, s megalkották az elbocsátás új jogcímét: Az ítélet leszögezi, hogy az elhagyott, bokros területen álló autóban való szerelmeskedés „közfelháborodást” váltott ki, mivel a két odalopakodó rendőr látta a történeteket. Az ítélet szerint a közterületen való „fajtalankodással” E.R. elveszítette jó hírét, ezt annak ellenére leírják, hogy a bíróság sem talált olyan törvényt, amely a jó hírnév elvesztése vagy a „közfelháborodás” esetére elbocsátást helyezne kilátásba. Fontosabb viszont, hogy az ítélet megtalálta az addig hiányzó jogi láncszemet: „méltatlan a hivatásos szolgálatra, aki közterületen nappal szexuális kapcsolatot létesít, függetlenül attól, hogy az a kapcsolat homoszexuális vagy heteroszexuális jellegű”, mivel ez „a fegyveres szerv működéséhez szükséges közbizalom fenntartását súlyosan veszélyezteti”.

E.R. fellebbezett, de a másodfokú bíróság az első fokú ítéletet hegybenhagyta. Ekkor E.R. jogsegélyszolgálatunkhoz fordult. A felülvizsgálat során a Legfelsőbb Bíróság hatályaiban fenntartotta a korábbi ítéletet.

Mind a másodfokú, mind a felülvizsgálati bíróság arra hivatkozik, hogy az elbocsátásnak nevezett felmentés, még ha jogilag téves is, megjelöli azokat a kö-

rülményeket (a közterületen folytatott „fajtalankodást”), amelyek a méltatlanná váláshoz vezettek. Egyik bíróság sem tett kísérletet viszont annak kifejtésére, miért veszélyeztette súlyosan a rendőrségbe vetett KÖZbizalmat az autóban való szexuális aktus. Objektíve az aktus ugyanis semmilyen bűncselekményt vagy szabálysértést nem valósított meg, de még csak nem is járt mások zaklatásával vagy botránnyal. Pusztán intézkedő rendőrök voltak a szemtanúi, akik minden jogalap nélkül kezdtek a helyszínen intézkedni, és a baráti pár együttlétébe avatkozni. A rendőrség iránti bizalom így csak a két leskelődő rendőrben inoghatott meg. De nem világították meg a bíróságok az aktus és a rendőrségbe vetett közbizalom közötti összefüggést az alanyok oldaláról nézve sem: A körülményekből semmi nem utalt arra, hogy E.R. vagy F.B. rendőr, hiszen civil ruhát viseltek, civil autóban voltak, és szabadidejüket töltötték. Ha a kukucskáló rendőrök helyett mások vették volna észre őket, nem tudhatták volna, hogy rendőröket látnak.

A bíróságokat döntésükben állítólag nem E.R. homoszexuális volta vezérelte. Mégis, a cikkíró kételkedik abban, hogy ugyanez a történet megeshetett volna akkor is, ha E.R.-t heteroszexuális aktuson kapják. Az elbocsátás mellett fölhozott indokok elvileg semlegesek; erős az érzésem azonban, hogy a határozato-

Pesti Központi Kerületi Bíróság

6.B.X.2645/1997/14.sz.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Pesti Központi Kerületi Bíróság Budapesten, az 1998. szeptember 15., 1999. február 9. és június 22. napján megtartott nyilvános, folytatólagos tárgyalás adatai alapján meghozta a következő ítéletet:

P.P. I.r. vádlott - aki ...-n, ...-én született, anyja: ..., ... alatti lakos, H.L. II.r. vádlott - aki ...-n, ...-én született, anyja: ..., ... alatti lakos, N.E. III.r. vádlott - aki ...-n, ...-én született, anyja: ..., ... alatti lakos bűnös: rongálás vétségében mint társtettes

Ezért őket a bíróság 160 (egyszázhatvan) – 160 (egyszázhatvan) napi tétel pénzbüntetésre ítéli. Egynapi tétel összegét 200 (kettőszáz) Ft-ban állapítja meg. Az így kiszabott összesen 32 000 (harminckettőezer) - 32 000 (harminckettőezer) Ft pénzbüntetést meg nem fizetése esetén napi tételeként kell egy-egy napi szabadságvesztésre átváltoztatni. A bíróság XY. magánsfél polgári jogi igénye érvényesítését egyéb törvényes útra utasítja.

Kötelesek a vádlottak az eddig felmerült 5760 (ötezerhét-százhatvan) Ft büntügyi költségből egyenként 1920 (egyezerkilencszázharminc) Ft-ot, valamint a jövőben esetleg felmerülő büntügyi költséget az államnak megfizetni.

Indokolás

P.P., H.L. és N.E. vádlottak 1996. december 2-án a ké-

ső esti órákban a Budapest, X. Népligetben sétáltak. H.L. és N.E. egy bokros részhez ment szükségét elvégezni, míg P.P. vádlott egy padnál várakozott rájuk. Ekkor érkezett a helyszínre XY. sértett a tulajdonában lévő ... frsz.-ú Suzuki típusú személygépkocsival. A sértett kiszállt az autóból, és beszélgetni kezdett P.P.-vel, és neki szexuális ajánlatot tett, amit a vádlott elutasított.

Ekkor értek hozzájuk P.P. társai, akiknek a vádlott elmondta, mi történt. A vádlottak a sértettet a gépkocsiba való visszaiülésben meg akarták akadályozni, ezért a sértett a gépkocsi jobb első ajtaján keresztül tudott visszaiülni az autóba. A sértett a helyszínről el akart hajtani, eközben a vádlottak az autóra több erős ütést mértek, letörték a légteretelőt, a karosszériát megkarcolták, egy fadarabbal a hátsó szélvédőt betörték, a visszapiillantó tükröket elhajlították. A sértett végül a helyszínről elhajtott, és rendőri intézkedést kért. Az intézkedő rendőrök a vádlottakat a helyszínen közlelésben elfogták, és előállították.

Rongálással a vádlottak kb. 218 000 Ft kárt okoztak, amely nem térült meg.

Budapest, 1999. június 22.

dr. ...s.k.

bíró

Az ítélet 1999. június 25-én jogerős és végrehajtható!

dr. ... s.k.

bíró

kat hozó rendőrkapitány és a bírák az írásaikban szereplő „méltatlan”, „jó hírnév”, „közbizalom” kategóriákhoz – mögöttes gondolataikban – nem kizárólag objektív normákat, hanem előítéleteket is társítottak. (Legfelsőbb Bírósági ügyszám: Mfv.II.10.151/1998/3.)

E.R. ügyében nem kapott szerepet sem a Munka törvénykönyvének a diszkrimináció tilalmát kimondó, akkor még a rendőröket is védő 5. §-a, sem a szolgálati törvény hasonló 6. §-a. Egyik perirat sem tárgyalja azt a kérdést, vajon az elbocsátás hátrányos megkülönböztetés-e a szexuális kisebbséghez tartozó E.R.-rel szemben. Sem E.R., sem ügyvédei nem kívánták az ügy előterébe állítani E.R. homoszexuális voltát. Mintha úgy érezték volna, jobb arról nem beszélni. E.R.-nek nem volt szilárd meleg identitása. Albérletben lakott, meleg érdeklődését alkalmi és visszatérő partnerein kívül senki előtt nem vállalta, s partnerei többségének is azt állította, hogy biszexuális. Kapcsolatait a főbérlet előtt is titkolta. Arról álmodozott, hogy egyszer majd ő is „normális” életet élhet, felesége lesz, gyereke, kertés háza, nagy autója, kutyája. Azt mondta, a nőkhöz semmi nem vonzza, a feleség csak arra kell neki, hogy legyen és gondoskodjon róla, nem arra, hogy szeresse. Valódi, kizárólag homoszexuális vágyait kényszernek érezte, sosem fogadta el, hogy ő tényleg meleg.

Tegyük föl egy rövid bekezdés erejéig, hogy a leírt történet teljesen jogszerű, minden bíró elfogulatlan volt, és a rendőrök közterületen folytatott nemi élete csakugyan ellehetetleníti a rendőrséget. Ha E.R. heteroszexuális lett volna, kevesebb titkolnivalója lett volna, s alighanem inkább az albérletben folytatta volna szerelmeskedéseit. Így az egész eset meg sem történhetett volna.

Fölvetődik, miért született a feljelentés, miért követte el F.B. azt a hibát, hogy a parancsnokkal azt közölte, annyira ittas volt, hogy E.R. a tudta és beleegyezése nélkül folytatta vele az aktust? F.B. szexuális identitása még ingatagabb volt. Neki valóban volt felesége, és E.R.-en kívül valóban szerette a nőket is, s a felesége nem tudott az E.R.-rel való kapcsolata intim jellegéről. A férfi úgy ítélte meg, az E.R.-hez fűződő valódi viszonyát házassága és „jó híre” érdekében meg kell tagadnia. F.B.-t a rendőrség nem „bocsátotta el” azután sem, hogy az ügyészség megállapította, nem volt védekezésre, illetve akaratnyilvánításra képtelen állapotban (e két állapot az iratokban keveredve fordul elő). Néhány hét elteltével viszont másik szolgálati helyre vezényelték, lakóhelyétől napi 4-5 órás ingázásra kényszerítve. F.B. így „közös megegyezéssel” távozott a rendőrségtől.

E.R. nekünk kifejtette, úgy véli, elbocsátásának valóságos indoka nem ez. Ő úgy emlékszik, a helyi rendőrkapitány hónapokkal korábban néhány rendőrt

saját háza építésére vezényelt munkaidőben, és ezt ő rosszalló megjegyzéssel illette. A házépíttetési eset megosztotta a kapitányság alacsonyabb beosztású rendőreit, hiszen ügyfelünk szerint többen is szerettek volna a sikeres rendőri munka helyett az engedelmesebb munkával „bevigyázni a főnöknél”. Ettől fogva a főnök is kereste az alkalmat, hogy beleköthessen E.R.-be.

E.R. elbocsátása óta biztonsági őrként dolgozott, és unalmasnak találta e munkát. Nem járult hozzá, hogy ügyét részletesen nyilvánosságra hozzuk. Arra kért, ha ügyéről beszélünk, ne közöljük a nyilvánossággal személyes adatait, sem az eset helyét, sem az évszámot. El akarta kerülni, talán túlzott óvatossággal is, hogy családja rájöhessen, ő róla beszélünk. 1999 végén egy cikk ügyében föl szerettem volna hívni, hátha kicsit többet enged. A mobiltelefonja nem működött; tudtam viszont a szülei számát. A szüleit, akiknek sosem mondta meg, hogy a fiúkat kedveli, és akik a mai napig úgy tudják, fiuk önként jött el a rendőrségtől. Az igazságot tőle már sohasem tudhatják meg. Néhány hónapja öngyilkos lett. Harmincöt éves volt.

AZ ELÍTÉLT HADNAGY

1996 decemberének egyik éjszakáján fél tizenkettő körül a Népligetben a közeli katonai főiskola három hallgatója, P.P., H.L. és N.E. megtámadták D.Gy. sértettet, akinek sikerült előlük autójába menekülnie. (Minden szereplő férfi. A sértett monogramja nem valódi.) Mivel egyikük már elállta a vezetőülés melletti ajtót, D.Gy. a másikon ugrott be, épp csak hogy megúszva egy könnygázsprét. Át kellett másznia a vezetőülésbe, le kellett szerelnie a többszörös kormányzarat, ezalatt már hárman ütötték-verték kocsiját. A pókhálósra összetört első és hátsó szélvédővel azonban nem hazafelé vette útját, hanem a közeli taxisokig, hogy segítséget kérjen. Épp ott állt egy rendőrségi mikrobusz. A tucatnyi rendőr az elkövetőket csakhamar elfogta. Az autóban okozott kárt a szakszervizben kétszázötvenezer forintba becsülték. Két elkövető néhány héttel ezután „tanulmányi okokból” abbahagyta a katonai főiskolát, míg N.E. elvégezte azt, s jelenleg Békéscsabán a Nemzetbiztonsági Hivatal hadnagya.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság az ügyészség javaslatára a büntetőeljárását „rongálás vétsége” miatt folytatta. Bár a vádlottak igyekeztek a történeteket bagatellizálni, több forduló után részben bűnösnek vallották magukat, s előadták: Csupán azért kószáltak a kivilágítatlan Népligetben, hogy kiszellőztessék a fejüket, és beszélgessenek. Amikor kis időre szétváltak, D.Gy., a meleg sértett állítólag odament P.P.-hez,

megkérdezte, hány óra van, majd D.Gy. hamarosan fogdosni próbálta P.P.-t a nemi szervénél. Az elkövetők állítólag csak ezen háborodtak föl. Bár több részletbeli ellentmondás mellett azt sem mondták meg, hogyan szereztek hirtelen haragjukban gázsprét. A sértett minderre fordítva emlékezett, s nem változtatta meg emlékeit a különböző kihallgatások között. A részletek többségében az ő vallomását fogadta el az ügyész és a bíró. Noha a sértett és a vádlottak között történeteknek nem volt közvetlen tanúja, a vádlottak ügyvédje az ítélethirdetés előtti zárszavában úgy vélte, „bizonyítást nyert, hogy a sértett homoszexuális kapcsolatot kezdeményezett” P.P.-vel. Szerinte továbbá „életszerű a vádlottak előadása, hogy a sértett megsértődött ajánlata elutasításán”, s „enyhítő körülmény a vádlottak erkölcsi és a közfelfogással is paralel felháborodása”, melyre a vádlottak pusztán e közeledés és sértődés miatt ragadtatták magukat. A tárgyalásokon e rágalmak ügyében a sértett nem kapott szót, igaz, nem is tudott volna mihez hozzászólni, mivel a bíró nem ismertette vele ily részletekbe menően a vádlottaknak az első tárgyaláson tett azon vallomását, mely alatt a sértett nem lehetett jelen. Még szerencse, hogy azokat utólag elmondhattam a sértettnek. Az ügyész sem tekintette feladatának a sértett becsületének védelmét, noha kérte a bíróságot, hogy ítélete meghozatalakor a sértett tanúvallomásának higgyen. Megjegyzem, a sértett a tárgyalásokon nem tehetett föl kérdéseket a vádlottaknak, még közvetve, a bírón keresztül sem, noha többször is próbálkozott ez irányú javaslatot tenni, de a bíró nemigen figyelt rá. A sértett megpróbált néhányszor belefolyni a bíró, a rendőrtanúk, a vádlottak és az ügyvéd közötti diskurzusba, néhányszor föl is állt evégett, de akkor sem kapott megfelelően szót. A bíró nem tájékoztatta a sértettet jogairól – ezt mi próbáltuk pótolni.

A bíró mindazonáltal bűnösnek mondta a vádlottakat, s fejenként harminkétezer forint pénzbírságra ítélte őket. Fellebbezés híján az ítélet jogerős. Mivel a főbüntetés csak pénzbüntetés volt, a törvény értelmében az elítéltekkel szemben nem alkalmazhatók a büntetett előlélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények, büntetlennek tekintendők, és nem tartoznak számot adni elítéltetésükről. Így N. E. folytathatja hivatásos tisztai pályáját.

Az ítélet indoklásában a bíró tényként fogadta el, hogy a sértett „szexuális ajánlatot tett” az egyik vádlottnak. Ez az állítás a szóbeli ítélethirdetéskor is elhangzott, jóllehet akkor a bíró ennek némileg ellentmondva azt is tudni vélte, „előre is elnézést kérek, önök, uraim, megbeszélték, hogy megyünk buzit verni”. A bíró az ajánlattevésen túl a vádlottak összes többi védekezését zavarosnak, egymásnak ellentmondónak ítélte és elvetette, sőt kioktatta őket,

mondván, ennyi idő alatt jobban is összebeszélhettek volna. Pedig a sértett állítólagos közeledési kísérlete nem volt perdöntő, ezt a kérdést nyugodtan figyelmen kívül hagyhatta volna a bíró.

A bíró elfogadta a cselekménynek az ügyészség által javasolt minősítését (rongálás vétsége), bár idézett szavai alapján tudhatta, hogy az elkövetők valódi szándéka a sértett személye elleni bűncselekmény volt. Nincs tudomásunk arról, hogy akár az ügyészség, akár a bíróság megvizsgálta volna, vajon megállapítható-e valamilyen, a sértett szabadsága és emberi méltósága elleni bűncselekmény elkövetése vagy annak kísérlete. A cselekmény talán „a személyi szabadság megsértésének” is minősíthető lett volna, esetleg „aljas indokból” elkövetettnek. Ez súlyosabb büntetés kiszabását is lehetővé tette volna.

Amikor a bíró ítéletét kihirdette, s megkérdezte a terhelteket, akarnak-e fellebbezni, ők ügyvédjükkel négyesben rövid tanakodásba szerettek volna kezdeni. A bíró ezt meg sem várva segítségükre sietett, s elmagyarázta az elítélteknek, hogy a pénzbüntetéssel „jobban járnak”, mintha felfüggesztett szabadságvesztést kapnának, mert a pénzbüntetést egyszer kell csak kifizetniük, s nem lebeg a fejük fölött a büntetés tovább. Ezenkívül N.E.-nek is jobb így, mert megmaradhat hivatásos tisztnek – tette hozzá a bíró. Azt ugyan nem mondta a bíró, hogy szándékosan igyekezett mérsékelni a büntetés mértékét és várható jogkövetkezményeit, de ezen epizód láttán nem csodálkoznék, ha így lett volna. A teremben jelen volt az elítéltek ügyvédje is, azok vele kívántak szót váltani. Mégiscsak furcsa, hogy a bíró megelőzi az ügyvédet ... (PKKB bírósági ügyszám: 6.B.X.2645/1997/14.) A bíró az autóban esett kár megtérítését külön polgári peres útra utalta. A sértett a büntetőeljárás során ragaszkodott ahhoz, hogy támadói ne ismerhessék meg lakcímét, a kártérítési eljárásban azonban erre elvileg sincs mód. A sértett kárigényének érvényesítéséhez segítségünkkel most kezd hozzá.

* * *

Nehéz feladat egy büntetőpert összehasonlítani egy munkajogi vitával. Az azonban feltűnő, hogy E.R.-re ugyanaz a szolgálati törvény vonatkozott, mint N.E.-re. Míg E.R. zászlós nem követett el jogellenes cselekedetet, mégis méltatlannak nyilvánították a rendőri szolgálatra, addig N.E. hadnagy a jogerős ítélet szerint is bűncselekményt követett el, s hogy – hogy nem, mégis meghagyják tisztnek. A bírák élnek mérlegelési szabadságukkal, egy kis csavarás a paragrafusokon itt, egy kis csavarás a tényeken ott – az ártatlan meleget kirúgják, a bűnös buziverőt megtartják.